

Kluczowy partner. Handel Ukraina–UE w 2023 roku

Sławomir Matuszak

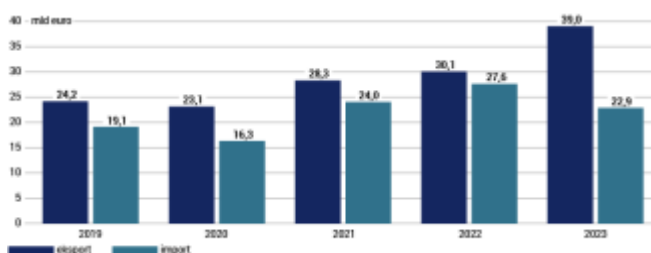
W 2023 r. handel między Ukrainą a UE charakteryzował się znaczącym wzrostem unijnego eksportu i spadkiem importu. Sprzedaż z państw członkowskich na Ukrainę wzrosła o 29,8%, do 39 mld euro, podczas gdy import zmniejszył się o 17,3%, do 22,9 mld euro, głównie z powodu niskich światowych cen produktów rolnych i metalurgicznych. Udział krajów Unii w eksporcie Ukrainy wyniósł 66%, a w imporcie – 53%. Największym jej partnerem handlowym w tej grupie była Polska.

W 2024 r., przy prawdopodobnym braku poprawy sytuacji gospodarczej na Ukrainie, można spodziewać się, że unijny zbył do tego państwa utrzyma się na ubiegłorocznym poziomie, a dominować w nim będą nadal paliwa, uzbrojenie i pojazdy. Import będzie natomiast zależał od funkcjonowania korytarza czarnomorskiego oraz globalnych cen artykułów rolnych i metalurgicznych.

Unijna nadwyżka

Na Ukrainę Unia sprzedawała przede wszystkim paliwa, pojazdy i uzbrojenie, a liderem w tych obszarach była Polska. Sprowadzano zaś głównie produkty rolne, spożywcze i metalurgiczne oraz rudy żelaza. Embargo na sprzedaż zboża do pięciu państw Europy Środkowej nie wpłynęło negatywnie na ogólny ukraiński eksport, a to dzięki znalezieniu rynków zbytu w innych krajach UE (chodzi zwłaszcza o Hiszpanię).

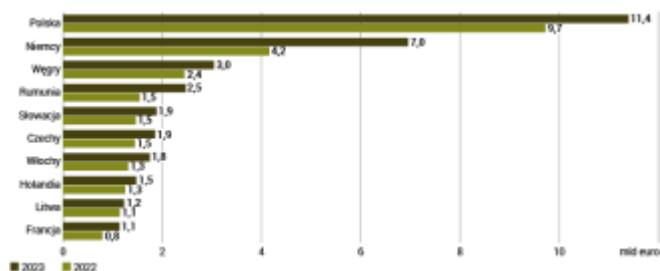
Wykres 1. Wartość unijnej wymiany towarowej z Ukrainą w latach 2019–2023

Źródło: Eurostat.

Wszyscy najważniejsi unijni partnerzy Kijowa, a w szczególności Niemcy, zwiększyli eksport na Ukrainę. W przypadku RFN wzrósł on w porównaniu z 2022 r. o 67,3%.

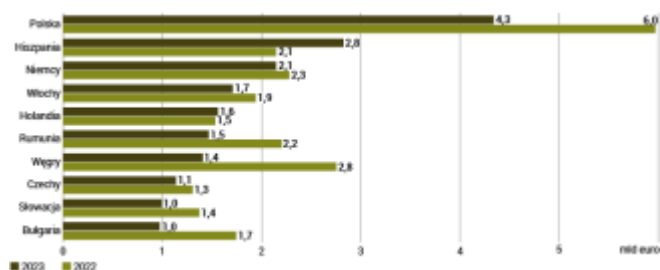
Wykres 2. Najwięksi unijni eksporterzy na Ukrainę w 2022 i 2023 roku

Źródło: Eurostat.

Największe spadki w imporcie dóbr z Ukrainy zanotowali jej sąsiedzi i Bułgaria. Państwa te w kwietniu–maju wprowadziły embargo na część tamtejszej produkcji rolnej. Spośród głównych odbiorców ukraińskich towarów duży wzrost importu osiągnęła tylko Hiszpania, głównie dzięki zwiększeniu o 51% ilości sprowadzanego stamtąd zboża.

Wykres 3. Najwięksi unijni importerzy towarów z Ukrainy w 2022 i 2023 roku

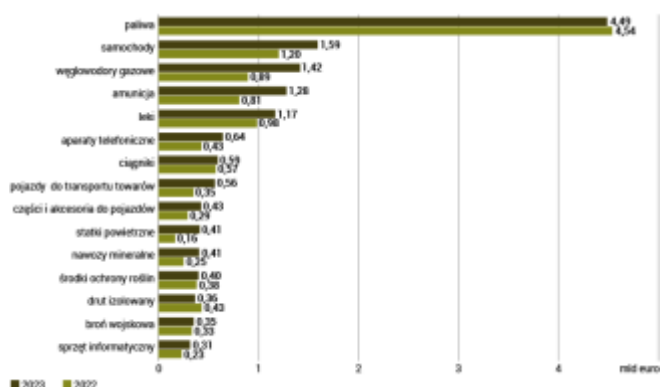

Źródło: Eurostat.

Główne pozycje w eksporcie i imporcie

Najważniejszymi pozycjami w unijnym eksporcie na Ukrainę były paliwa, różnego rodzaju pojazdy oraz elementy uzbrojenia. Kluczową rolę w każdej z tych kategorii odegrała Polska (zob. niżej). Ponadto duże znaczenie miał zbył wytworów przemysłu maszynowego i farmakologicznego.

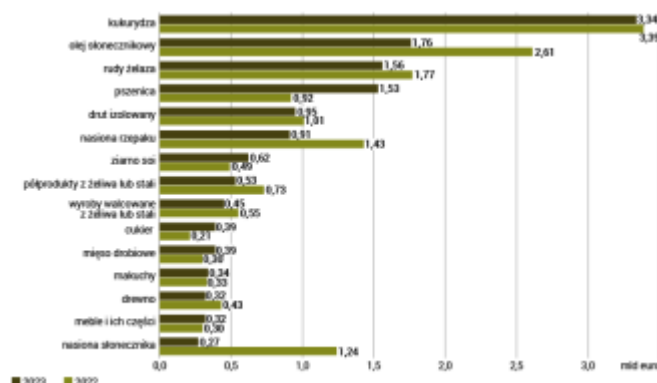
Wykres 4. Główne produkty eksportowane przez UE na Ukrainę w 2022 i 2023 roku

Źródło: Eurostat.

W 2023 r. państwa UE tradycyjnie sprowadzały z Ukrainy głównie produkty rolno-spożywcze, wyroby metalurgiczne i rudy żelaza. Sprzedaż ukraińskich zbóż do Unii wzrosła o 10,3% pod względem wartości oraz 23,9% pod względem wolumenów. Niższa o 29,6% wartość eksportu olejów roślinnych (głównie słonecznikowego) wynikała zaś ze spadku ceny, gdyż tonaż zbytu wzrósł o 7,4%.

Wykres 5. Główne produkty importowane przez UE z Ukrainy w 2022 i 2023 roku

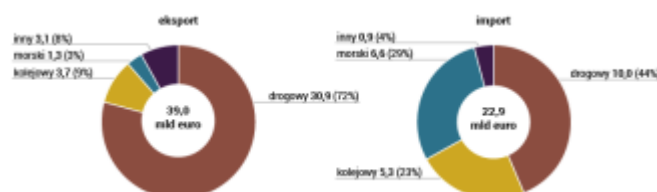

Źródło: Eurostat.

Środki transportu wykorzystywane w wymianie handlowej

Zarówno w przypadku eksportu, jak i importu najważniejszą rolę w unijno-ukraińskiej wymianie towarowej odgrywa transport kołowy. W 2023 r. odpowiadał on za blisko 80% wartości sprzedaży. Oznacza to, że drogowe przejścia lądowe Ukrainy z państwami członkowskimi mają pierwszoplanowe znaczenie dla obustronnego przepływu dóbr.

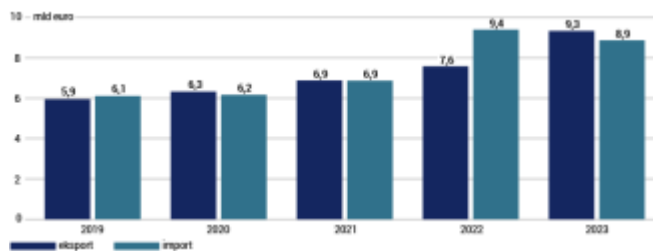
Wykres 6. Eksport z UE na Ukrainę i import z Ukrainy w 2023 roku z podziałem na środki transportu

Źródło: Eurostat.

Warto podkreślić, że ranga transportu kołowego w wymianie z Ukrainą wzrosła znacząco po rozpoczęciu przez Rosję pełnoskalowej inwazji na ten kraj. Między 2021 i 2023 r. przewożone wolumeny w odniesieniu do unijnego eksportu zwiększyły się o 35%, a importu – o 29%.

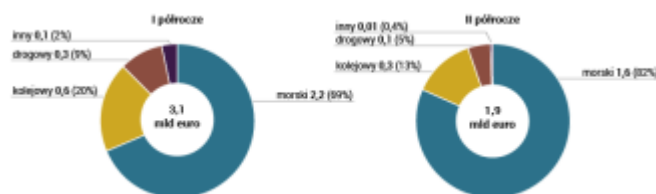
Wykres 7. Wymiana handlowa transportem kołowym między państwami członkowskimi UE i Ukrainą w latach 2019–2023

Źródło: Eurostat.

Jednocześnie w 2023 r. można zaobserwować, że pewne dobra sprowadzane przez UE z Ukrainy – zwłaszcza zboża – w coraz większym stopniu zaczęto przesyłać drogą morską. Spowodowały to dwa czynniki – uruchomienie nowego korytarza czarnomorskiego (zob. [Ukraina: sukces nowego korytarza czarnomorskiego](#)) oraz blokada importu części ukraińskiej produkcji rolnej przez sąsiadów (zob. [Reakcje na zniesienie przez UE ograniczeń na import zboża z Ukrainy](#)).

Wykres 8. Import zboża z Ukrainy do państw UE w 2023 roku z podziałem na środki transportu

Źródło: Eurostat.

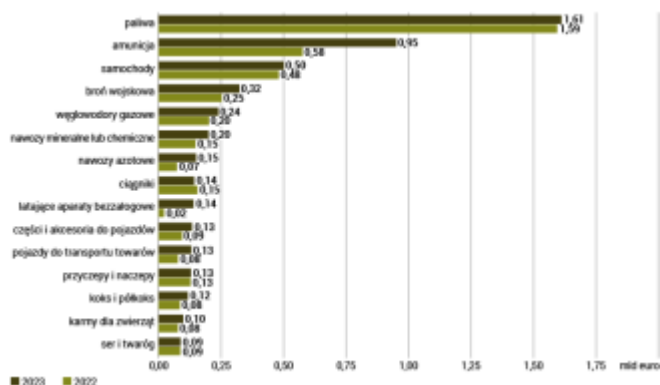
Pozycja Polski na tle UE27

W 2023 r., podobnie jak w roku wcześniejszym, Polska była największym unijnym partnerem handlowym Ukrainy, a nasz udział w wymianie z nią wyniósł jedną czwartą całości obrotów UE z Kijowem. RP zajęła pierwsze miejsce wśród państw UE27 zarówno pod względem eksportu na Ukrainę (30,6%), jak i importu z tego kraju (19%).

Jednocześnie pozostaje ona mało znaczącym rynkiem dla polskiej wymiany towarowej – w 2023 r. towary sprowadzane z Dniepru odpowiadały za zaledwie 1,3% całości naszego importu. W przypadku eksportu udział sąsiada był większy – wynosił 3,2%. Oznacza to, że Ukraina jako partner handlowy RP plasuje się na poziomie zbliżonym do Słowacji, która ma ponad sześciokrotnie mniej mieszkańców.

W 2023 r. polski zbył na Ukrainę miał wartość 11,4 mld euro (skok o 17,2% względem roku 2022). Analizując jego strukturę, można zauważyć, że wzrost odnotowano we wszystkich głównych kategoriach produktów, a szczególnie istotny – w odniesieniu do materiałów wojskowych (w tym dronów).

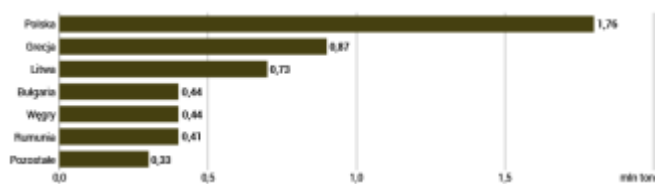
Wykres 9. Główne produkty eksportowane przez Polskę na Ukrainę w 2022 i 2023 roku

Źródło: Eurostat.

Najważniejszym towarem sprzedawanym przez RP Ukrainie są paliwa. Choć pod względem wartości wzrost eksportu w 2023 r. był niewielki (1,1%), to pod względem wolumenów – bardzo istotny. Sprzedaż benzyny i oleju napędowego skoczyła z 1,27 do 1,76 mln ton, czyli o 38,6%. Oznacza to, że Polska dostarcza na Ukrainę ponad 35% paliw wysyłanych przez państwa członkowskie, a jeśli doliczymy do tego dostawy z rafinerii Orlenu na Litwie, wskaźnik ten zwiększa się do 50%. Spośród eksporterów spoza UE najwyższe miejsca – zgodnie z danymi Służby Celnej Ukrainy – zajęły Indie i Turcja, które sprzedały odpowiednio 1,06 mln i 0,64 mln ton benzyny i oleju napędowego.

Wykres 10. Najważniejsi unijni dostawcy paliw na Ukrainę w 2023 roku

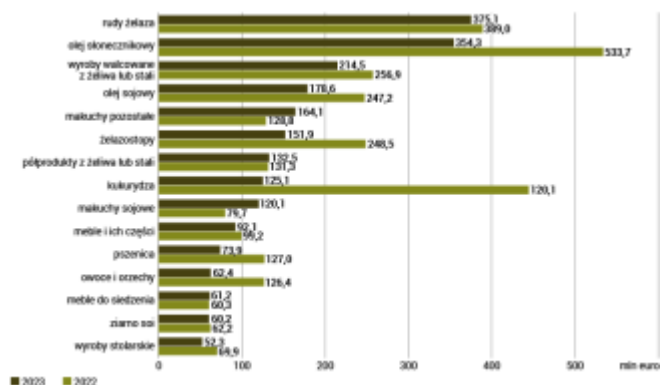

Źródło: Eurostat.

W przeciwieństwie do eksportu import z Ukrainy do Polski w 2023 r. skurczył się znacznie względem poprzedniego roku – z 6 mld do 4,34 mld euro, a więc o 27,3%. Spadek zaliczyły praktycznie wszystkie najważniejsze pozycje towarowe, z wyjątkiem makuchów i innych pozostałości nasion słonecznika (w tej kategorii odnotowano zasadniczy wzrost).

Obniżki to pokłosie przede wszystkim wdrożonego w kwietniu 2023 r. zakazu sprowadzania pszenicy, kukurydzy, rzepaku i słonecznika, stanowiących w 2022 r. znaczącą część importu z Ukrainy. Drugim czynnikiem były spadki cen produktów rolnych na światowych rynkach, które nie ominęły też ukraińskich towarów. Dla przykładu wartość sprowadzanego oleju słonecznikowego (nieobjętego żadnymi restrykcjami) zmniejszyła się w 2023 r. o 33,6%, lecz pod względem wolumenów wzrosła o prawie 9%. Analogiczna sytuacja miała miejsce w przypadku produkcji metalurgicznej, takiej jak wyroby z żeliwa, stali czy żelazostopów.

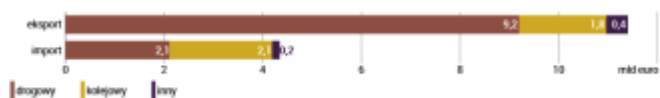
Wykres 11. Główne produkty importowane przez Polskę z Ukrainy w 2022 i 2023 roku

Źródło: Eurostat.

W przypadku Polski – podobnie jak innych sąsiadów Ukrainy (z wyjątkiem Rumunii) – największą rolę w wymianie handlowej odgrywa transport lądowy, w szczególności drogowy. RP jest krajem tranzytowym dla głównych gospodarek zachodu UE, takich jak Niemcy, Francja czy Holandia, co oznacza, że blisko połowa towarów eksportowanych z Unii na Ukrainę pochodzi z Polski bądź przejeżdża przez jej terytorium. W odniesieniu do importu wskaźnik ten jest nieco niższy (w 2023 r. wyniósł 42%). Dane te dobitnie pokazują, jak duże znaczenie ma polsko-ukraińska granica.

Wykres 12. Wymiana handlowa między Polską i Ukrainą w 2023 roku z podziałem na środki transportu

Źródło: Eurostat, baza DS-058213.

Perspektywy

Rosyjska agresja, a także jednostronne zniesienie przez Brukselę cel i kontyngentów na ukraińską produkcję w czerwcu 2022 r. doprowadziły do znaczącej zmiany struktury geograficznej handlu zagranicznego Ukrainy. Udział UE w jej eksporcie zwiększył się między 2021 i 2023 r. z 41% do 66%, a w imporcie – z 42% do 53%. Wydaje się, że w najbliższym czasie znaczenie Unii dla Kijowa będzie tylko rość.

Ze względu na to, że zakończenie wojny w tym roku wydaje się mało realne, Ukraina nie powinna się spodziewać znacznego wzrostu gospodarczego, który mógłby prowadzić do ożywienia wymiany z zagranicą. Można oczekiwać, że w 2024 r. unijny eksport dóbr do tego kraju pozostanie na poziomie zbliżonym do ubiegłorocznego, również pod kątem struktury towarowej – nadal będą dominować paliwa, uzbrojenie i pojazdy. Import z Ukrainy będzie zaś zależał od utrzymania funkcjonowania korytarza czarnomorskiego (na razie nie ma przesłanek, aby było ono zagrożone) oraz cen produktów rolnych i metalurgicznych na światowych rynkach.